

Verslag webinar Dekoloniseer je Gemeente: lokaal mondiaal beleid

24 november 2020, 10u-12u

Inhoud

1 Introductie (Jules De Winter, VVSG)	1
2 Verslag online dekoloniale wandeling door Brussel (gids Michiel Stinckens)	3
3 Verslag lezing Nadia Nsayi	5

1 Introductie (Jules De Winter, VVSG)

Deze webinar is een onderdeel van het leertraject '[dekoloniseer je gemeente](#)'. Deze webinar wordt niet opgenomen. De 2de webinar over samenwerking met diaspora, die in de namiddag plaatsvindt, wordt wel opgenomen en zal op onze website worden geplaatst.

Buste van Leopold II in Zuidpark in Gent:

- Werd op 30 juni met publiek statement weggenomen en overgebracht naar het STAM (stadsmuseum)
- Het was een van de vele beelden die afgelopen zomer besmeurd werden. Op de zak over zijn hoofd staat 'i can't breathe', de laatste woorden van George Floyd, die in juli dit jaar stierf terwijl een politieman met zijn knie op zijn nek zat. Volgens de NYT spraken meer dan 70 african americans die stierven door politiegeweld in de VS exact dezelfde woorden uit vlak voor ze stierven. Het is dan ook een krachtige slogan geworden die gebruikt wordt in het wereldwijde protest tegen politiegeweld, racisme en discriminatie.
- Dit beeld geeft treffend de link weer tussen onze koloniale geschiedenis en structureel racisme vandaag de dag. Antiracismeprotesten en het feit dat standbeelden van Leopold II het daarbij moeten ontgelden, zijn geen nieuw fenomeen. In Oostende werd in 2004 al de hand afgekap van de Afrikaanse beeldengroep bij het standbeeld van Leopold II (de Drie Gapers) als protest tegen de wandaden van vroeger.
- Maar in 2020 werden nooit zoveel standbeelden van Leopold II en kornuiten beklad. En dat is veelzeggend, want die standbeelden zijn belangrijke symbolen en het feit dat ze zo massaal beklad worden, is een duidelijk signaal dat sommige stemmen in onze samenleving al te lang niet gehoord worden. Het een uiting van het ongenoegen met de huidige, ongelijke machtsverhoudingen in de wereld, maar ook in onze eigen, lokale samenleving. De antiracismestrijd kent een lange geschiedenis, maar heeft het voorbije jaar aan kracht gewonnen en stond in het middelpunt van de belangstelling.

- Want 2020 was het jaar van BLM, protesten tegen politiegeweld, discriminatie en racisme, overal ter wereld, maar zeker ook bij ons. 2020 was ook het jaar van 60 jaar onafhankelijkheid van Congo en van de discussies over de praktijktesten. Het was positief, sommigen zeggen zelfs historisch, dat Koning Filip zijn spijt heeft betuigd voor het Belgische koloniale verleden. Ook al is een spijtbetuiging niet hetzelfde als excuses, het is een belangrijke eerste stap. Federaal werd de parlementaire 'waarheidscommissie' over dat koloniale verleden opgestart. Allemaal belangrijke stappen.
- Die gebeurtenissen kwamen samen deze zomer. Het debat over het dekoloniseren van onze samenleving stond dus zelden zo hoog op de maatschappelijke en politieke agenda. Met dit leertraject willen wij vanuit de VVSG ons steentje bijdragen, ook al is het misschien maar een klein steentje en moet er nog heel veel gebeuren.
- Wat betekent dekoloniseren nu ook alweer? Dekolonisatie is natuurlijk het proces waarbij kolonies zelfstandig worden, maar wordt nu ook gebruikt om een veel breder proces te benoemen waarbij we die structurele, ongelijke machtsverhoudingen gaan veranderen op systeemniveau en dus op allerlei verschillende domeinen. Het is dan ook logisch dat ook lokale besturen daar een belangrijke rol in spelen. In bibliotheken, scholen/onderwijs, de openbare ruimte van steden en gemeenten zijn koloniale denkbeelden en verwijzingen aanwezig die historisch gegroeide, maar discriminerende machtsverhoudingen in stand houden. Die ongelijke machtsverhoudingen zijn zeker ook aanwezig in internationale relaties en daarom focussen de 2 webinars van vandaag op dekolonisering van internationale samenwerking en mondiaal beleid.

Overzicht van het leertraject:

- In het leertraject 'Dekoloniseer je gemeente', waarvan deze webinar een onderdeel is, willen we inzicht geven in het complexe concept 'dekolonisering' en handvaten aanreiken om die blinde vlek te doorbreken en aan te pakken vanuit de lokale realiteit.
- Tijdens de introductiesessie (12/12/2019) werd verduidelijkt wat het concept 'dekolonisering' anno 2019 betekent en waarom het belangrijk is dat lokale besturen hier werk van maken. Samen verkenden we prioritaire actieterreinen voor lokale besturen waarrond in thematische vervolgsessies gewerkt zal worden.
- Op 30 september vond de vorming plaats over dekolonisering van lokaal cultuur- en vrijetijdsbeleid.
- Vandaag gaan we het hebben over dekolonisering van mondiaal beleid en samenwerking met diaspora.
- In het voorjaar van 2021 zal een studiedag plaatsvinden rond dekolonisering in het onderwijs. Deze studiedag wordt georganiseerd in samenwerking met Orbit vzw en Stad Gent en richt zich zowel op lokale besturen als op onderwijsactoren.
- Een ander prioritair thema en belangrijk symbooldossier dat tijdens de introductiesessie werd geselecteerd, was openbare ruimte. Dat thema wordt behandeld aan de hand van een dekoloniale fietstocht door Antwerpen tijdens de vorming rond cultuur en de online, dekoloniale wandeling door Brussel waar we dadelijk mee van start gaan.

- In opdracht van minister Somers ontwikkelde het Agentschap Inburgering en Integratie samen met het Agentschap Binnenlands Bestuur, de VVSG en een aantal andere actoren (Agentschap Onroerend Erfgoed, Gent, Leuven, ...) de handreiking voor lokale besturen 'Omgaan met koloniale verwijzingen in de publieke ruimte'. Dit gebeurde op basis van interviews met een reeks experts, waaronder ook Nadia Nsayi, die straks komt spreken. Het is een tool specifiek voor lokale besturen om participatietrajecten op te zetten rond koloniale verwijzingen in de publieke ruimte (standbeelden, straatnamen, enz.) en geeft verschillende opties om daar mee om te gaan. Er hoort ook een website bij met praktijken uit binnen- en buitenland, participatiemethodieken, een overzicht van koloniale verwijzingen in jouw gemeente, enzovoort.

Programma:

- Online, dekoloniale wandeling door Brussel, geademd door Michiel Stinckens. De interesse van Michiel voor de koloniale geschiedenis is gegroeid toen hij stage liep in Kinshasa. Michiel is amateurhistoricus en met zijn wandelingen wil hij deze koloniale geschiedenis dichterbij de mensen brengen.
- Dan volgt een interactieve lezing door Nadia Nsayi. De voorbije jaren groeide ze uit tot een van de zwarte opiniemakers in België en specifiek in Vlaanderen. Ze is politicologe, auteur en curator (co-curator van tentoonstelling '100 x Congo, een eeuw Congolese kunst in Antwerpen' die nog loopt tot 29 maart 2021). Ze laat haar stem regelmatig horen in de media en treedt regelmatig op als gastspreker voor lezingen en debatten. Ze voert een pleidooi voor een dekoloniale beweging in België, met geëngageerde burgers van kleur als volwaardige partners voor lokale besturen, musea, scholen, media, middenveld, bedrijven. Want het zijn die sectoren die zichzelf, de samenleving en hun partnerschappen moeten dekoloniseren en werk moeten maken van gelijkwaardigheid en inclusie. Ze bracht begin dit jaar ook het boek 'dochter van de dekolonisatie' uit, een absolute aanrader voor iedereen die meer wil weten over de Belgisch-Congolese relaties, over de onrechtvaardigheid van de kolonisatie en het belang van een oprecht dekolonisatieproces vandaag de dag. Maar het is ook gewoon een meeslepend verhaal dat haar familierelaas verweeft met de relaties tussen België en Congo. Ook relevant voor de insteek van vandaag, mondiaal beleid, is dat zij zo'n 10 jaar beleidsmedewerker Congo is geweest bij broederlijk delen en Pax Christi. In deze sessie van vandaag zal Nadia focussen op de koloniale erfenis binnen de ontwikkelingssamenwerking en waarom het belangrijk is om die te dekoloniseren.

2 Verslag online dekoloniale wandeling door Brussel (gids Michiel Stinckens)

1. Start in het **Warandepark**. Na de slag om het Warandepark in september 1830, zal het voorlopige bewind een staatshoofd kiezen en een liberale grondwet stemmen. Deze liberale grondwet maakt dat de staat vergaande bevoegdheden heeft ten koste

van de macht van het staatshoofd. Het staatshoofd kan hierdoor zijn koloniale ambities niet waarmaken doordat zijn overheid niet mee wil.

2. Het **koninklijk paleis**: als in 1865 Leopold I sterft, zal zijn zoon Leopold II zijn ambities overnemen. Hij zal ook zien waar zijn vader gefaald heeft in het verwerven van een overzees gebied. In 1876 zal hij in het koninklijk paleis een anti-slavernij conferentie organiseren die als resultaat heeft dat er een internationale organisatie werd opgericht die als doel had om het gebied te verkennen en te 'beschaven'.
3. Hoofdkwartier van de **Association Internationale Africaine (AIA)**, de naam van de internationale organisatie die is opgericht naar aanleiding van de conferentie op het koninklijk paleis van september 1876. In het kielzog van deze organisatie werden er verschillende andere organisaties opgericht die het werkelijke doel van Leopold voor ogen hadden: het koloniseren van een groot gebied in zijn naam.
4. De **Noorse chalet**: werd gebouwd met Congolees geld. Deze chalet diende als bureau voor Leopold II. Hij werd gebouwd met Congolees geld dat hij verworven had door de rubberwinning in zijn privé kolonie. In het jaar echter dat de chalet werd gebouwd, verscheen er een rapport van de hand van een Engelse diplomaat dat zijn beleid in het Centraal Afrikaanse gebied aan de kaak stelde. De gruwel van de Vrijstaat vond haar weerslag in de wereld. Leopold werd verplicht om zijn privégebied over te dragen aan de Belgische staat. Deze overdracht was rond in 1908 nadat het Belgische parlement een wet had gestemd die dit regelde.
5. **Standbeeld van Leopold II**: in de nasleep van de overname van Congo door de Belgische staat, werden er overal in het land standbeelden ingehuldigd ter ere van de Belgische vorst. Het standbeeld in Brussel is hier geen uitzondering in. Net zoals vele andere beelden in onze publieke ruimte staat ook dit beeld ter discussie. Het is reeds meermaals beklad door mensen die het liever zien verdwijnen.
6. **Ministerie van koloniën en de bijhorende gedenkplaat voor Ruanda Urundi**. Het in 1908 opgerichte ministerie, bevoegd voor zogenaamde Afrikaanse Zaken, werd gevestigd op het Koningsplein. Van hieruit werd ook in nauwe samenwerking met het ministerie van Landsverdediging verschillende conflicten gecoördineerd die plaatsvonden op het Afrikaanse grondgebied. Eén van deze conflicten was de strijd tegen de Duitsers en hun kolonie in Oost-Afrika. Als dank voor de geboekte overwinningen van de Force Publique (de koloniale strijdmacht) kregen de Belgen het mandaat over de Tutsi-koninkrijken van Ruanda en Urundi, die eerder door de Duitsers werd geregeerd. Eén van de bepalingen van het verdrag van de overdracht van de macht, was dat de Belgen verplicht werden om het gebied apart te besturen. Dat zorgde ervoor dat de administratie die er actief was in principe niet zoveel te maken had met de administratie in Leopoldville (Kinshasa). Toen beide landen in 1962

onafhankelijk werden onder de namen 'Burundi' en 'Rwanda', kregen de mensen die dienden in deze administratie een aparte gedenkplaat om hen te eren.

3 Verslag lezing Nadia Nsai

- Koloniale propaganda:
 - o Foto werelddtentoonstelling (vroeger) versus foto wereldfeest (nu):
 - Doel werelddtentoonstelling:
 - buitenlandse investeerders aantrekken voor o.a. de haven
 - Draagvlak creëren voor 'beschavingsmissie': mensen voorstellen als primitief, onderontwikkeld, barbaars. Verdedigen dat het belangrijk is om hen te 'ontwikkelen' en 'beschaven' via kolonisatie.
 - Wereldfeest 2015: 130 jaar later
 - Geen probleem om mensen te laten kennismaken met andere culturen, maar belangrijk om na te denken in welke mate mensen zelf beslissen om zo getoond te worden.
 - Congolezen op werelddtentoonstelling hadden geen keuze. Nu zitten we niet meer in koloniale context, maar koloniale beeldvorming is nog niet verdwenen.
 - Mensen kijken op een verschillende manier naar beelden.
 - Stilstaan bij beeldvorming!
- Artikel Trouw:
 - o Bewustzijn: we mogen het niet als evidentie zien dat mensen zitten te wachten op hulp uit het Westen/Europa.
 - o Steeds meer kritische stemmen, zowel bij ons als in het Zuiden: ontwikkelingssamenwerking draagt nog steeds een koloniale logica met zich mee.
 - Voorbeeld: in Oost-Congo heeft de overheid vaak minder te zeggen dan grote NGO's die in de regio actief zijn
 - o Beter spreken over internationale solidariteit of samenwerking in plaats van ontwikkelingssamenwerking.
 - We kunnen pas het verschil maken als we verantwoordelijkheid delen en als gelijkwaardige partners samen dingen realiseren. Dus niet: "wij gaan helpen en bepalen wat er moet gebeuren".
- Dekoloniale samenwerking is enkel mogelijk als je stilstaat bij wat kolonisatie en koloniale relaties inhouden:
 - o Imperialisme: overzeese gebieden veroveren, bezetten en eigen politieke en culturele invloedssfeer uitbreiden
 - o Kapitalisme: België is niet naar Congo getrokken uit liefdadigheid of om humanitaire redenen, wel om economische motieven (grondstoffen, goedkope

werkkrachten, afzetgebieden). Denk aan rubber, ivoor, katoen, palmolie, diamant, etc. Kolonisatie is een kapitalistisch project, gericht op het exploiteren van natuurlijke en menselijke hulpbronnen.

- Terrorisme: kolonisatie maakt gebruik van geweld om mensen het zwijgen op te leggen. Alternatieve verhalen van verzet zijn nooit verteld geweest en maken geen deel uit van ons collectief geheugen, hoewel er veel Congolese verzetsbewegingen en opstanden zijn geweest. De kolonisator zette de Force Publique in om deze met geweld te onderdrukken.
- Racisme: wereldbeeld dat witte, westerse volkeren superieur zijn en zwarte bevolking in het Zuiden inferieur. Racisme werd gebruikt om 'beschavingswerk' en repressie te motiveren. Raciale opdeling is inherent aan kolonisatie en slavenhandel.
- Paternalisme: Congolezen werden voorgesteld als kinderen waarover we ons als goede huisvaders moesten ontfermen.
- Kolonialisme = onrechtvaardig systeem. Klinkt logisch voor sommigen, maar anderen verdedigen nog steeds koloniaal systeem. Velen zijn daadwerkelijk met goede bedoelingen vertrokken (bv. scholen, ziekenhuizen, wegen, ... bouwen) => niet proces maken van individuen, wel van systeem. Dit systeem valt anno 2020 niet meer te verdedigen.
- Overheersend beeld: we zijn gaan helpen en hebben beschaving gebracht
- 'Jaknikkende spaarpot':
 - Munt in steken, spaarpot knikt ja
 - Gebruikt door Vlaamse missies voor onderwijs en gezondheidszorg
 - In scholen, kerken, winkels, etc.
- Dekoloniseren:
 - Kolonisatie is nog steeds aanwezig, bijvoorbeeld:
 - Koloniale verwijzingen in de publieke ruimte
 - Koloniale kunstcollecties: Africamuseum Tervuren, Antwerpen, kunstcollecties van overheden
 - Ook in onze hoofden: hoe we kijken naar Congo, naar mensen van kleur tout court.
 - Structureel racisme in instituties (bv. omwille van huidskleur anders behandeld worden) is gelinkt aan koloniaal verleden.
 - Wij leven in een land met koloniaal verleden dat 75 jaar heeft geduurd.
 - Kritische kijk op de kolonisatie + collectief maatschappelijk proces van bewustwording is nodig
 - We zijn ons zeer bewust van wereldoorlogen, staan in ons collectief geheugen gegrift. Veel minder het geval met koloniaal verleden.
 - Koloniale erfenissen erkennen, ook in ons gedachtegoed
 - Verwerpen van witte superioriteit. Ras is culturele constructie.

- Bestrijden van ongelijke machtsverhoudingen die historisch gegroeid zijn
- Streven naar gelijkwaardig burgerschap: gelijke kansen, ongeacht waar je roots liggen. Betekent ook dat iedereen zich mag uitspreken over bepaalde tradities.
- Gelijkwaardig partnerschap (bv. in samenwerking met diaspora en met lokale besturen in het Zuiden)
- Bouwen aan inclusieve stad of gemeente: iedereen krijgt dezelfde kansen en mogelijkheden om te ontplooien en te emanciperen). Inclusie mag geen slogan zijn, maar moet vertaald worden in beleid met concrete acties.
- Acties:
 - Publieke ruimte: nood aan eerbetoon aan mensen die niet roots hebben in België
 - Cultuur: musea: debatten over restitutie van materialen door musea
 - Sociaal-economisch: arbeidsmarkt, huisvesting
 - Internationaal:
 - Voor onafhankelijkheid van de kolonies (1960) sprak men van 'beschavingswerk', daarna van 'ontwikkelingssamenwerking' => koloniale manier van denken en handelen werd voortgezet in ontwikkelingssamenwerking
 - Internationale solidariteit is belangrijk, maar moet anders
 - Lokaal Mondiaal beleid:
 - Opdeling Noordwerking en Zuidwerking is voorbijgestreefd: wat is 'het Noorden' en wat is 'het Zuiden' + het Zuiden is aanwezig in het noorden en omgekeerd.

Uitwisseling

- Laat je activiteiten voeden door inwoners: wat leeft? Creëer bijvoorbeeld een forum voor discussies rond standbeelden, tussen Congolese gemeenschap en oud-kolonialen. Breng mensen met verschillende achtergronden samen. Je hoeft geen standpunt in te nemen, maar creëer ruimtes waar mensen met elkaar in gesprek kunnen gaan en neem de rol op van moderator en geef aan wanneer iemand te ver gaat.
- Polarisation is gegeven; komt ook doordat stemmen/standpunten opkomen die vrij nieuw zijn. Werk met bruggenbouwers om samenwerking te bevorderen. Dit zijn niet de radicale stemmen in het debat.
- Wereldfeesten: gaat het enkel over andere landen, of ook over België?
- GROS: wat is profiel van deelnemers à betekent ook dat je manier van werken soms moet aanpassen.

- Bv. MAS: gidsenbestand was voornamelijk senior en blank. Maar om jongeren aan te trekken, organiseer je best geen vormingen overdag, maar 's avonds of in het weekend
- Stedenbanden: hoe wordt samenwerking gekozen, hoe wordt dit gecommuniceerd naar burgers?
- Subsidies: wie heeft hier toegang toe? Het kan helpen om mensen met goede ideeën te begeleiden die nog niet de capaciteit hebben om een degelijk dossier te schrijven.